
Fylkesprogram 2019 - Høringsutkast 1

Klargjort for: Medlemmene i Møre og Romsdal Venstre
Klargjort av: Programkomiteen
Dato: 25.11.2018

01/19 – DEN SOSIALE OG LIBERALE REGIONEN

Venstres visjon er et levende folkestyre i en samfunnsmodell hvor offentlige, private og ideelle aktører samarbeider og tar samfunnsansvar til felles beste. Vi ønsker å kombinere det beste fra to politiske verdener, stor frihet for hver enkelt kombinert med et raust hjerte for hverandre og naturen.

FN identifiserer de viktigste megatrendene som *demografiske og sosiale endringer, nye og store utfordringer innen klima og miljø, helse og energi, økende urbanisering og ikke minst teknologiske gjennombrudd*. Megatrendene er også tydelige i vårt samfunn i vår del av Norge. Demografien viser at vi har relativt mange eldre, få yngre kvinner, lavt til middels utdanningsnivå, økt flyktningetilstrømming, offentlig gjeld og et behov for omstilling fra et fossilbasert næringsliv til andre og mer bærekraftige aktiviteter. Møre og Romsdal må møte disse utfordringene, og vi ønsker å møte dem med en holdning preget av framtidstro, nyskaperånd og optimisme. Men også kunnskap om vår felles historie. Vi ønsker å jobbe for et samfunn hvor fylkeskommunen bidrar til best mulig livskvalitet for våre innbyggere i dag og for våre etterkommere.

Venstre stiller seg bak FN's bærekraftsmål og vil med dette programmet underbygge våre prioriteringer for neste valgperiode. Vi tror på nødvendigheten av å se på helheten av den regionale politikken og samspillet mellom økonomi, klima/miljø og sosiale forhold innen egen region.

Bærekraftig fylkesøkonomi

Fylkeskommunens økonomi står foran store utfordringer i årene som kommer, og utgiftene må under kontroll. Knapphet på ressurser vil være en permanent status og økonomien må følgelig balanseres for å være bærekraftig.

For Venstre er god kvalitet, fornøyde og aktive innbyggere og effektiv bruk av fellesskapets midler avgjørende for en moderne forvaltning. På vegne av kollektiv velferd tror vi byråkratiet i større utstrekning må samvirke med sine omgivelser og se på nye måter for å hente ressurser. Møre og Romsdal er en forholdsvis liten region med store muligheter. Venstre vil spille på lag med framtida slik at industrien kan bli grønnere, smartere og mer nyskapende. Vi tror vi må bygge kultur for samhandling og kunnskapsdeling mellom bransjer, på tvers av geografi og tankesett. Vi må utnytte våre lokale fortrinn slik at næringslivet kan utvikle en nasjonal og global konkurransekraft.

Venstre vil:

- 37 ✓ vurdere alternative måter å organisere samt levere fylkeskommunale tjenester på der det er naturlig og
38 hensiktsmessig
39 ✓ vurdere nye former for offentlig styring og ledelse for å få mer ut av samfunnets totale ressurser til felles beste
40 ✓ gjennomføre IKT-effektiviseringsprosjekt for å identifisere økonomiske, organisasjonsmessige og
41 tverrkommunale gevinster gjennom bedre og riktigere bruk av IKT
42

43 **Fornyelse av forvaltning og demokrati**

44 Venstre vil ha et samfunn som er åpent, desentralisert og mangfoldig. Vi mener at for mange
45 oppgaver er sentralisert de siste ti årene, og sentraliseringen må derfor bremses.

46 Desentralisering av makt og myndighet er en aktiv distriktspolitisk handling. Vi arbeider kontinuerlig
47 for å flytte politisk makt nærmere lokalsamfunn og borgere. Livskraftige regioner og sterkere
48 kommuner og en mer åpen og demokratisk forvaltning vil gi folk større mulighet til å påvirke og
49 medvirke i sin egen og samfunnets framtid.

50

51 **Venstre vil:**

- 52 ✓ høre innbyggere, næringsliv og frivillige organisasjoner før politisk behandling i flere saker enn i dag
53 ✓ at komite-, fylkesutvalgs- og fylkestingmøter skal overføres på nett
54 ✓ gjøre all fylkeskommunal informasjon tilgjengelig og lett søkbar på fylkets nettsider
55 ✓ at fylkesordfører minst fire ganger i året besøker mørebyene for å orientere om viktige politiske beslutninger
56 ✓ videreføre ungdommens fylkesting i Møre og Romsdal
57

58 **Regionreformen**

59 Målet om fylkeskommunene som sterkere regionale samfunnsutviklere følges opp ved at
60 regionreformen gjennomføres via flere oppgaver og mer ansvar overført fra stat til fylkeskommune.
61 Venstre mener reformen vil gi bedre samordning, helhet og større legitimitet for dette
62 forvaltningsnivået. Beslutninger vil legges på et forvaltningsnivå nærmere innbyggerne, som
63 nærhetsprinsippet i den nye kommuneloven forutsetter. Dette vil gi innbyggerne større
64 innflytelsesmulighet på den konkrete oppgaveutførelsen i sin region.

65 Arbeidet med utflytting av statlige arbeidsplasser følges opp, med sikte på å flytte flere arbeidsplasser
66 ut fra Oslo. Herunder ønsker Møre og Romsdal Venstre å påse at de statlige retningslinjene for
67 lokalisering av statlige arbeidsplasser og statlig tjenesteproduksjon følges opp, slik at nye statlige
68 arbeidsplasser som hovedregel skal etableres utenfor Oslo og omegn.

69 **Venstre vil:**

- 70 ✓ arbeide for at ytterligere oppgaver blir overført fra staten til folkevalgte regionar, f.eks. barnevern, kulturoppgaver
71 og sykehus
72 ✓ at regionene får større myndighet over egne ressurser og økonomi, bl.a. gjennom omfordeling og
73 skatteinnkreving

- 74 ✓ videreutvikle sterke kompetansemiljø i hele regionen
- 75 ✓ styrke felles identitet **som del av Møre-regionen** – fremme viktige kulturbærere
- 76 ✓ arbeide aktivt opp i mot Vestlands Brüsselkontor
- 77 ✓ koble næringspolitikken tettere sammen med forsknings-, kompetanse- og innovasjonspolitikken
- 78 ✓ bedre samordning av totale samferdselstilbud innen regionen

79

80 Byutvikling og arealpolitikk

81 Når veksten er stor er balansen mellom vekst og vern avgjørende. I framtida må vi også kunne
82 bo i gode byer og tettsteder der vi i større grad kan gå, sykle og reise kollektivt til jobb, skole
83 og daglige gjøremål.

84 Det er plass til mange nye boliger i Møre og Romsdal gjennom fortetting eller på uproduktiv jord. Nye
85 boligstrøk må først og fremst etableres nær de tilbudene innbyggerne trenger i det daglige, samt legge
86 til rette for levende bygder.

87 Venstre ønsker at vekst og utvikling skal være både villet og styrt. Venstre vil bruke vekstens muligheter
88 til å forme utviklinga til vårt felles beste.

89 Venstre vil:

- 90 ✓ at veksten i transportbehovet i byområdene skal tas gjennom sykkel, gange og kollektivtransport
- 91 ✓ satse mer på fortetting og transformering av allerede utbygde arealer rundt kollektivknutepunkter og stimulere
92 til økt bruk av miljøvennlig oppvarming
- 93 ✓ ha fortsatt økt satsing på helhetlig by- og tettstedsutvikling basert på kunnskapsbaserte og åpne planprosesser
94 og et bredt folkelig engasjement. Vi vil skape flere levende steder med urbane kvaliteter, gode møteplasser og
95 mangfold av boliger og næringsvirksomheter lokalt
- 96 ✓ arbeide for at samferdselstiltak som bidrar til god logistikk i pressområder prioriteres
- 97 ✓ utvikle dagens samarbeid i regionene om areal- og transportplanlegging til et forpliktende samarbeid med alle
98 omkringliggende kommuner

99

100 Personvern og liberale rettigheter

101 Å være liberal betyr å jobbe for å sikre folk mest mulig frihet innenfor fellesskapets rammer.

102 Folk skal ha frihet til å ytre seg, mene, skape og velge sin egen hverdag og framtid. Folk skal samtidig
103 være frie fra tvang, undertrykkelse og illegitime inngrep fra andre personer, grupper eller myndigheter,
104 og frie fra fattigdom, nød og utrygghet ~~ulikheter~~. Statsmakten må respektere begrensningene i egen makt.

105

106 Venstre vil:

- 107 ✓ årlig vurdere personvernet i fylkeskommunens IKT-systemer
- 108 ✓ si nei til overvåkningskameraer på skoler i skoletiden
- 109 ✓ si nei til å bruke narkorazzia som rusforebyggende tiltak på skoler **subsidiert**

MØRE OG RØMSDAL
venstre

- 110 ✓ sterkt redusere/stoppe bruken av narkotesting på fylkets videregående skoler
- 111 ✓ at politiets tiltak i skolen ikke skal komme i konflikt med elevers rettsvern
- 112 ✓ arbeide for at fotobokser som måler gjennomsnittshastighet (strekknings- ATK) ikke blir satt opp i Møre og
- 113 Romsdal
- 114

MØRE OG RØMSDAL

venstre

115 02/19 - DEN SKAPENDE REGIONEN

116

117

118 Bærekraftsmål nr 9 - Nyskaping og infrastruktur

119

120 *"Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftige arbeidsplasser og bidra til*
121 *innovasjon".*

122 *Investeringer i transport, energi og informasjonsteknologi er helt avgjørende for å skape en*
123 *bærekraftig utvikling.*

124

125 Et fremtidsrettet næringsliv på terskelen til den fjerde industrielle revolusjon.

126 Innovasjon og endringsvilje er viktigere i dag enn det noen gang har vært før. Den
127 teknologiske utviklingen går i en rasende fart fremover. Samtidig står vi overfor krevende
128 miljøutfordringer, og må forberede oss på en fremtid uten fossil brensel. Denne triple
129 utfordringen møtes best ved å starte jakten på morgendagens arbeidsplasser med
130 innovasjon i dag. Møre og Romsdal har allerede vist en god evne til omstilling i både industri,
131 handel og innenfor primærnæringene.

132 Vår region består av et godt variert næringsliv med 548 800 dekar jordbruksareal. Norges viktigste
133 fiskerifylke med en eksportverdi rundt 17 milliarder kroner i 2016. Nord-Europas største gassanlegg og
134 en vesentlig aktør innen møbelproduksjon. Vi har småbutikker, gårdsysteri og gründere som får
135 internasjonal oppmerksomhet. Nyskaping skjer i både nytt og etablert næringsliv, og det er like viktig
136 for by og bygd. Primærnæringene i fylket er svært innovative. Møre og Romsdal Venstre ønsker å
137 satse på nyskaping og innovasjon – rett og slett fordi det er svært god distriktpolitikk som passer
138 fylket vårt svært godt.

139

140 Kreativitet og innovasjon er en naturlig del av landbruket

141 Satsing på innovasjon og nyskaping er et viktig distriktpolitisk virkemiddel. Venstre tror på
142 skaperkraften i landbruket og opptatt av landbrukets plass i samfunnet. Det skal være mulig å være
143 innovativ i landbruket, drifte små gårdsysteri eller lokal, kortreist produksjon av varer og tjenester. Det
144 skal lønne seg å satse på bærekraftig og lokal produksjon og vi vil stimulere til økologisk landbruk og
145 vri støtteordningene mot et variert landbruk som også tar vare på kulturlandskapet.

146

147 **Venstre vil:**

148 ✓ha trygge arbeidsplasser og støtte opp om innovasjon og bærekraftig næringsutvikling i landbruket basert på
149 lokale ressurser

150 ✓legge til rette for små og lokal videreforedling og produksjon.

151 ✓jobbe for at bønder får skattefordel ved klimainvesteringer

152 ✓styrke vilkårene for kyst- og fjordbruk

153 ✓samarbeide med regionale etater og organisasjoner for bedre næringsutvikling innenfor jordbruk og skogbruk

154 ✓stimulere til økologisk drift

155 ✓fremme og ivareta dyrevelferd også med tanke på inntog av ny teknologi.

156 ✓styrke jordvernet, ta vare på kulturlandskapet og biologisk mangfold

157 ✓legge til rette for ny skogbasert produksjon

158

159 **Fiskeri og Havbruk - Kysten er vårt vekstområde**

160 Møre og Romsdal har alle forutsetninger for å være i verdenstoppen innen havforskning. Et rent hav
161 som evner å være en fornybar ressurs er viktig for Venstre. Vi skal ha en fiskeri- og havbrukspolitikk
162 som sikrer en konkurransedyktig og allsidig sjømatnæring gjennom nyskaping og produktutvikling.
163 Politikken skal være tuftet på tradisjon, kunnskap og verdier opparbeidet av dyktige næringsaktører,
164 samtidig som det tas hensyn til stadig nye utfordringer knyttet til miljø og bærekraft. Venstre er opptatt
165 av at næringsutøvere også i marin sektor har stor grad av forutsigbarhet og langsiktighet for sin
166 virksomhet.

167

168 **Venstre vil:**

169 • ha en balansert utnyttning av sjøarealene som sikrer et reint hav og som gir det beste grunnlag for trygge og
170 sunne sjømatprodukter

171 • ha en bærekraftig havbruksforvaltning som hindrer skadevirkninger på villfisk, forurensning og konflikter med
172 annen bruk av hav og vassdrag

173 • ha en variert fiskeflåte

174 • støtte en større satsning på forskning og utvikling

175 • at Møre og Romsdal fylkeskommune skal være aktiv i arbeidet for å sikre fylket konsesjoner og kvoterettigheter i
176 havbruk og fiskeri

177 • redusere havneavgiftene og endre avgiftssystemet for godstransport slik at miljøtilpasset sjøtransport belønnes

178 • igangsette planlegging og prosjektering av terminaler for effektiv omlastning mellom skip og jernbane

179

180 **Reiseliv fra fjord til fjell**

181 Møre og Romsdal er opplevelsesfylket i Norge. Vi er stolte av regionen vår og vårt geografiske
182 mangfold som gjør oss attraktive for både kortreiste og langveisfarende turister. Venstre tror at

MØRE OG ROMSDAL

venstre

reiselivsnæringen vil fortsette å øke sin betydning i fremtiden. Vi mener at en satsing på reiselivet også vil gi fylket en økt attraktivitet totalt sett. Enten for å få flere til å flytte hit, eller som en styrke for våre andre primærnæringer, landbruk og fiskeri. Venstre ser viktigheten av Møre og Romsdal som en merkevare som et ledd i å lokke turister, få tilflyttere og styrke det lokale næringslivet.

Venstre vil:

- fokusere på tiltak som belønner miljøtiltak blant cruiseskip.
- sørge for landstrøm i havner der det er stor trafikk med transport- og cruiseskip
- arbeide for at Møre og Romsdal fylkeskommune gir faste tilskudd til destinasjonsselskapene i fylket
- arbeide for et mer bærekraftig reiseliv

Gode vekstvilkår for nytt og etablert næringsliv

Nyskaping og innovasjon er like viktig i forbindelse med omstrukturering blant de store som nyskaping hos de små. En politikk som fokuserer på nyskaping og innovasjon vil bidra til å skape fremtidens sårt tiltrengte arbeidsplasser om det er i primærnæringer, reiseliv, industrien eller for den som drømmer om å drive noe eget i bygd og by. På fylkesnivå har Venstre innflytelse gjennom et omfattende virkemiddelapparat som stimulerer til nyskaping og lokalt entreprenørskap. God næringspolitikk inkluderer støtte til samarbeid, forskning, nyskaping og kompetanseheving på tvers av næringskoder. Digitaliseringen er i full fart på vei inn i næringslivet og våre hjem. Datasikkerhet, personvern og kompetanse blir to nøkkelområder som Venstre ønsker å satse på inn i fremtiden.

Venstre vil:

- sørge for **førsteklasses** bredbåndsdekning slik at geografi ikke er til hinder for nyskaping og utvikling. Dette innebærer også utbygging av ikke-lønnsomme områder
- bevilge forskningsmidler til åpen forskning på sivilsamfunnets sårbarhet og sikkerhet fokusere på FN sine bærekraftsmål og grønn teknologi
- arbeide for at selvstendig næringsdrivende og småbedrifter får bedre vilkår
- arbeide for å forenkle lover, regler og rapportering til det offentlige, slik at det blir enklere å starte og drive næringsvirksomhet
- støtte opp næringsklynger hvor nytt og etablert næringsliv kan samarbeide og utvikles
- støtte traineestillinger for å sikre at nyutdannede kan få brukt sin kompetanse og komme inn i næringslivet.
- arbeide for at næringslivet og bedriftene ivaretar sitt samfunnsansvar lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Samferdsel på kryss og tvers

Verdiskaping, mobilitet og nullutslipp er viktige stikkord for Møre og Romsdal Venstre. Vår region er en av de aller fremste verdiskapingsregionene i landet. Vi er avhengig av god mobilitet for befolkningen og næringslivet i hele fylket. Det er også viktig med gode forbindelser til resten av landet og til/fra kontinentet. Venstre vil derfor arbeide for samferdselstiltak som dekker samfunnet og næringslivets sine transportbehov på en effektiv,

221 trafiksikker og miljøvennlig måte. Folk skal kunne arbeide og bo der de ønsker.

222

223 Mer tilgjengelig kollektivtrafikk, der folket bor

224 De fleste av reisene vi gjør er daglige reiser over korte avstander. God kollektivtransport er
225 avgjørende for at vi også i framtiden skal ha velfungerende sentra, og for at vi skal nå klimamålene.
226 Venstre vil øke kollektivsatsingen betraktelig slik at det i praksis blir mulig å pendle med
227 kollektivtransport til alle de store **bo-** og arbeidsplassområdene i fylket.

228

229 Venstre vil:

- 230 • videreutvikle TIMEkspresen langs E 39, samt med bedre tilførselsruter
- 231 • at FRAM-Ung videreutvikles, og etableres i flere distriktskommuner
- 232 • senke prisen gradvis for ungdomskortet
- 233 • utvide aldersgrensen på ungdomskortet til 25 år
- 234 • **jobbe for å** gjøre studentkortet sonefritt
- 235 • at samme kollektivkort skal kunne brukes på alle typer kollektive trafikkmidler som mottar støtte fra det offentlige,
236 på tvers av fylkesgrensene
- 237 • sikre gode pendlerruter mellom arbeidssentra i Møre og Romsdal
- 238 • etablere kollektivtilbud allerede fra starten av ved utbygging av nye boområder
- 239 • styrke kollektivtilbudet i utkantene.

240

241 Vei, ferge, hurtigbåt og sykkel

242 Et godt transportnett er viktig for å forflytte både personer og gods til og fra de ulike områdene i vår
243 region. Skal vi klare å videreutvikle næringslivet, må vi ha gode transportløsning over alt i fylket, samt
244 til og fra Møre og Romsdal. Vi er alle avhengige av gode og trygge veier, og vi må derfor gjøre noe
245 med vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegnettet. Flere strekninger betjenes i dag av ferger og for noen
246 er ferger eneste transportmetode til og fra. Venstre ønsker et statlig spleiselag for å sikre lav- og
247 nullutslippsferger i fylket. Tilrettelegging for syklende er et svært viktig miljøtiltak og Venstre vil støtte
248 opp om tiltak som fremmer sykling i hverdagen.

249

250 Venstre vil:

- 251 • bekjempe vedlikeholdsetterslepet på veiene i Møre og Romsdal
- 252 • fortsatt styrke arbeidet med rassikring av fylkes- og riksveier i Møre og Romsdal
- 253 • jobbe for å få flere godkjente døgnhvileplasser for yrkessjåfører i regionen
- 254 • holde bompengenivået på et nivå som sikrer videre vekst og utvikling for næringslivet i regionen og hindre at
255 bompenger medfører en sosial skjevhet der du bor
- 256 • arbeide aktivt for utbygging av fergefri kyststamveg, E 39, med prioritering av prosjektene i Møre og Romsdal

MØRE OG RØMSDAL

venstre

- 257 • at de planlagte innfartsveiene til Kristiansund, Molde og Ålesund realiseres i samsvar med framdriftsplan i NTP,
258 og der forholdet til myke trafikanter hensyntas
- 259 • jobbe aktivt for å styrke finansieringen av pågående veiprojekter
- 260 • jobbe for å opprettholde godstogtrafikken på Raumabanen
- 261 • kreve mer innsats fra staten for å sikre overgang til lav- og nullutslippsferger
- 262 • at anbudskrava skal sikre en framtidsrettet standard på ferge- og hurtigbåttilbudet mht. miljø/utslippsfrie fartøy,
263 samt tilstrekkelig kapasitet tilpasset trafikkutviklingen
- 264 • at det skal være gratis å ta med sykkel på offentlig transport
- 265 • arbeide for fortsatt satsing på gang-/sykkelveger, og et løft i utbygging av sammenhengende sykkel- og
266 gangstier
- 267 • jobbe for etablering av bysykkel-ordninger i byene
- 268 • ha gode sykkelparkeringsanlegg ved kollektivknutepunkter
- 269 • at trafikksikkerhetstiltak skal favne vidt og omfatte flere møtefrie veier, separate gang- og sykkelfelt, samt
270 holdningsskapende tiltak som flere trafikkontroller og systematisk trafikkopplæring for alle aldersgrupper
- 271 • videreføre nullvisjonen som ledetråd i fylkeskommunens trafikksikkerhetsarbeid i Møre og Romsdal
- 272
- 273
- 274

MØRE OG RØMSDAL

venstre

275 03/19 – DEN LÆRENDE REGIONEN

276

277 Bærekraftsmål nr 4 - God utdanning

278 *En god utdanning er grunnlaget for å forbedre menneskers liv. Alle våre innbyggere i Møre*
279 *og Romsdal skal ha lik tilgang til utdanning med god kvalitet, og den skal være gratis.*

280 Videregående skole

281 Møre og Romsdal skal ha en videregående skole som holder en høy faglig kvalitet og hvor
282 elevene trives og opplever mestring. Hver enkelt elev skal kunne velge mellom skoler med
283 ulike spesialiseringer og få undervisning tilpasset sine evner og forutsetninger. Det er derfor
284 viktig med gode lærere, som har stor frihet til å utøve arbeidet sitt, og med gode og fleksible
285 ordninger for kompetanseheving. **Gode arbeidsforhold og mindre byråkrati må legges til grunn.**

286 **Venstre ønsker å opprettholde et bredt videregående opplæringstilbud i alle regioner slik at elevene**
287 **kan gå på en skole i nærheten av hjemmet. Men i deler av fylket der elevene bor spredt kan mange**
288 **oppleve at de ikke kan velge utdanningsprogrammet og fagene de helst vil. Venstre tror at større**
289 **valgfrihet fører til økt motivasjon og bedre læring. I tillegg til et bredt videregående tilbud ønsker vi**
290 **derfor et nettbasert fagtilbud for elever i hele fylket.**

291 Norsk arbeidsliv vil trenge mange med yrkesfagutdanning i framtiden. Fagarbeidere er viktige for norsk
292 konkurransevne. Derfor vil Venstre holde fram med å satse på de yrkesretta utdanningene.

293 Venstre vil:

294 ✓ la skolene få frihet til å utvikle egne tilbud, spesialiseringer og temaskoler

295 ✓ **starte en e-sport linje på videregående nivå i regionen**

296 ✓ ha gode og fleksible ordninger for kompetanseheving, og for å rekruttere og beholde lærere **(mer faglig**
297 **samarbeid mellom lærere på skoleutvikling?) sml. være positive til nye prøveprosjekt som kan øke kvaliteten på**
298 **undervisningen**

299 ✓ styrke elevdemokratiet ved å **knytte elevrådene sterkere opp til administrasjonen for å gi større**
300 **medbestemmelse**

- 301 ✓ sørge for gode læremidler til elevene og **legge til rette for bruk av** digitale verktøy i skolen
- 302 ✓ søke om et tidsbegrenset forsøk med studiepoengsmodell for studiespesialiserende linjer
- 303 ✓ gi god **baisgrunnopplæring** til fremmedspråklige elever
- 304 ✓ **starte kombinasjonsklasser i alle deler av fylket**
- 305 ✓ at det utarbeides en plan for oppgradering av eldre skolebygg.
- 306 ✓ stimulere til lokalt initierte utvekslingsordninger med hovedvekt på skoler i Europa
- 307 ✓ **legge bedre til rette for elever med lang reisevei ved å bygge flere studentboliger**
- 308 ✓ legge til rette for fritt skolevalg på tvers av fylkesgrensene
- 309
- 310 **Skolemiljø og forebygge frafall**
- 311 Økt gjennomføring av videregående opplæring er viktig for den enkelte elev og for samfunnet. Det store
- 312 frafallet i skolen er en av de største utfordringene regionen vårt står overfor. **Venstre ønsker å fortsette**
- 313 **det gode arbeid som allerede skjer på området med blant annet** styrking av skolehelsetjenesten, jobbe
- 314 helsefremmende og forebyggende tiltak, både med fysisk og psykisk helse og med sosiale forhold.
- 315 **Innholdet i skolen må tilpasses både organisatorisk og pedagogisk for å imøtekomme frafalls-**
- 316 **problematikken. Skolen skal være en arena for mestring. Særlig gutter må få et bedre tilpasset studieløp**
- 317 **for å fullføre utdanningen. Det må også tilrettelegges for at det blir enklere å ta opp igjen fag på**
- 318 **grunnskolen.**
- 319 **Også elever med innvandrerbakgrunn må få et bedre tilbud til grunnutdanning ved å tilby**
- 320 **kombinasjonsklasser der hvor forholdene ligger til rette for det.**
- 321 **Venstre vil:**
- 322 ✓ styrke skolehelsetjenesten ved å ha flere/i **det hele tatt ha** skolepsykologer og helsesøstre, slik at alle elevene
- 323 har et lett tilgjengelig tilbud i skoletiden **Helsebrødre? Alternativt kulepunkt: ✓ styrke det psykososiale skolemiljøet**
- 324 ✓ ha nulltoleranse overfor mobbing, jobbe forebyggende og ha klare rutiner for håndtering av mobbesaker
- 325 ✓ styrke spesialundervisningen slik at elevene oppnår bedre læring og påse at regelverket for slik undervisning
- 326 etterleves
- 327 ✓ **mer kartlegging og informasjon av elever mellom u.skole og vgs. Strengere krav til kvalifiserte lærere for**
- 328 **spes.ped. (opprappingsplan) mulighet for videreutdanning). Spesialundervisning bør komme tidligere i**
- 329 **utdanningsløpet, punktet bør omskrives.**
- 330 ✓ styrke hjem-skole-samarbeidet ved fravær for å forebygge frafall
- 331 ✓ at skolene skal tilby elever studieverksted, der elevene kan oppsøke pedagoger for å få hjelp i ulike fag og
- 332 problemstillinger

333 ✓ styrke og sikre godt samarbeid mellom rådgivningstjenesten ved de videregående skolene og i grunnskolen

334 ✓ fremme bruk av felles verktøy i veiledninga av førstegangssøkere til de videregående skolene

335

336 Yrkesfag og lærlingar

337 Dei yrkesfaglege studieretningane i den vidaregåande skulen er det viktigaste satsingsområdet for
338 Venstre i denne perioden. Yrkesfag representerer ei av dei viktigaste kjeldene til næringsutvikling og
339 nyskaping i Møre og Romsdal, samstundes som utfordringar knytte til fråfall er størst i denne delen av
340 opplæringa. Venstre vil auke fokuset på arbeidstrening og nyetablering ved å styrke samarbeidet med
341 det lokale næringslivet og satse vidare på elevverksemdar og gründerkurs. Ein god dialog mellom
342 skulane og næringslivet må bidra til at også nærings- og arbeidslivet sine behov er relevant ved
343 vurderingane av kva opplæring som skal verte tilbydd. Ein sentral del av dette er å styrke elevane sine
344 moglegheita for integrert praksisopplæring i bedrift. Elevar på yrkesfag må få høve til ei meir fleksibel
345 læretid, både med omsyn til korleis læretida vert lagt opp, og når det gjeld tidspunkt. Alle elevar bør få
346 lærlingplass, og oppfølginga av den einskilde lærling må bli betre.

347 Venstre vil:

348 ✓ stille krav om bruk av lærlingar til bedrifter som gjennomfører anbudsoppdrag for fylkeskommunen (undersøke
349 om dette er i dag?)GBG

350 ✓ skaffe flere lærlingeplasser og ha gode rutiner for oppfølging av lærebedrifter for å redusere frafall og bortfall i
351 lærlingperioden

352 ✓ at fylkeskommunen skal ta inn flere lærlingar

353 ✓ ha mer veksling mellom opplæring i skole og bedrift fra første året på yrkesfaglige studieretninger

354 ✓ ha tett samhandling med partene i arbeidslivet for å sikre samsvar mellom næringslivets behov for arbeidskraft
355 og det utdanningstilbudet som gis av fylkeskommunen

356 ✓ samarbeide med lokalt næringsliv for å oppdatere utstyrsparken til yrkesfagene i den vidaregåande skolen

357

358 Studieforbereidende opplæring - Høgskole

359 Den studieførebuande opplæringa i Møre og Romsdal kan styrkast gjennom betre samarbeid med dei
360 høgare utdanningsinstitusjonane i fylket. Venstre vil gjere det enklare for skulane å gjere bruk av
361 kompetanse frå universitetet og høgskular, til dømes gjennom å gje skuleelevar høve til å følgje
362 undervisning på høgare nivå. Studierådgjevinga må ha kontakt med dei høgare
363 utdanningsinstitusjonane og næringslivet. I tillegg er det viktig med eit større fokus på
364 entreprenørskap og nyetablering, og med det å sikre at elevane er medvitne om korleis dei skal
365 omsetje kunnskap til praktisk nytte og eiga utvikling.

366 Venstre vil:

367 ✓ tilrettelegge for økt bygging av studentboliger, og øke dekningsgraden av studenter i studentbolig til 20 prosent

368 Styrke samarbeidet mellom skulane og dei høgare utdanningsinstitusjonane

MØRE OG RØMSDAL
venstre

369 10 • Auke fokuset på entreprenørskap og nyetablering i skulen

370 11 • Ha elevbedrifter på alle vidaregåande skular

371 12 • Betre studierådgevinga

372

373 **Den livslange skolen**

374 Venstres mål er at færre mennesker blir stående utenfor arbeidslivet fordi de mangler grunnleggende
375 utdanning eller fordi de ikke får mulighet til å omstille seg til nye arbeidsoppgaver. Vi vil derfor ha et
376 bredt tilbud til voksne mennesker som trenger grunnutdanning, omskolering eller relevant
377 arbeidstrening.

378 Livslang læring må bli en realitet. Venstre vil legge til rette for læring både i regi av offentlig, privat og
379 frivillig sektor. Ulike tilbud må både synliggjøres og samordnes bedre enn i dag, og Venstre vil derfor
380 ha en full gjennomgang av voksenopplæringstilbudet.

381 **Venstre vil:**

382 ✓ tilrettelegge for økt bygging av studentboliger, og øke dekningsgraden av studenter i studentbolig til 20 prosent

383 Styrke samarbeidet mellom skulane og dei høgare utdanningsinstitusjonane

384 10 • fjerne aldersgrensen for rett til vidaregåande opplæring

385 11 • støtte desentraliserte utdanningsopplegg fra høyskoler og universitet

386 12 • gjøre det enklere å kombinere arbeidssøking og utdanning

387

388

389

MØRE OG ROMSDAL

venstre

390 04/19 – DEN AKTIVE REGIONEN

391

392 Bærekraftsmål nr 3 - God helse

393 "Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder". For at
394 dette bærekraftsmålet skal nås må barnefattigdom, dårlige levekår, psykisk helse og rus
395 samt andre store helseutfordringer håndteres.

396 Venstre vil se på god helse som vår felles evne til å møte hverdagens krav og utfordringer på
397 en god måte. Venstre har stor tro på helseeffekten av bred kulturdeltakelse både under selve
398 aktiviteten/opplevelsen og langtidseffekt samtidig som dette vil bidra til et inkluderende,
399 meningsfylt og trygt samfunn. Å kunne engasjere seg i frivillige lag og foreninger med basis i
400 lokalmiljøet, kultur, historie og tradisjoner skaper aktivitet, tilhørighet og identitet.

401 Naturen i Møre og Romsdal gir gode muligheter til fysisk aktivitet og friluftsliv som er viktige
402 forutsetninger for folkehelse og trivsel.

403

404 Folkehelse

405 En sosial og liberal folkehelsepolitikk handler om å gi alle mennesker muligheten til å kunne velge å
406 leve sunne og aktive liv. God folkehelse bør bli en gjennomgående del av hver enkelt persons hverdag.

407 For at innbyggerne i Møre og Romsdal skal trives og forbli friske må tilnærmingen til folkehelse være
408 helhetlig. Vi skal sikre gode kulturtilbud for barn og ungdom og sørge for at de får et fellesskap og hindre
409 at noen faller utenfor. Vi må også benytte oss av, og sikre tilgangen til, den fantastiske naturen rundt
410 oss for å sikre god fysisk helse.

411 Venstre vil:

412 ✓ vektlegge psykisk helse i folkehelsearbeidet

413 ✓ jobbe for å ansette flere helsesøstre tilgjengelig på den videregående skolen

414 ✓ arbeide systematisk med gjeldende faginstanser for å skape tillit mellom politi, kommunens ungdomsarbeid, og
415 skolen, og fange opp problemer relatert til rusmidler på et tidligere tidspunkt med sikte for å gjøre skolen til et trygt

416 område for elevene, fritt for narkotika

417 ✓ arbeide for tiltak som får flere til å bruke sykkel for eksempel ved å legge nasjonale sykkelveger innom fylket

418 ✓ bidra til at nye boligområder og nærmiljø får god tilgang på friluftsmuligheter

419 ✓ tilrettelegge bedre for at folk kan bevege seg i og nyttiggjøre seg av naturen

420 ✓ gi forutsigbare tilskudd til friluftsrådene for tilrettelegging og aktivitet, samt utstyr til effektiv drift og forvaltning
421 av friluftsområder

422 ✓ påse at utsatte grupper med rett til gratis tannbehandling blir prioritert

423 ✓ gjennomgå refusjonsordningene for tannhelseutgifter med sikte på å inkludere lavinntektsgrupper og innføre en
424 høykostnadsbeskyttelse

425

426 Frivillighet

427 Venstre er opptatt av å sette frivillige lag og foreninger fri fra byråkrati og offentlig styring, slik at
428 frivilligheten kan blomstre på egne premisser.

429 Engasjement i frivillige lag og foreninger har stor betydning både for samfunnet og for menneskene som
430 deltar.

431 Venstre vil:

432 ✓ prioritere barne- og ungdomsorganisasjonene

433 ✓ avbyråkratisere tilskuddsordningene for frivillige organisasjoner

434 ✓ skape gode og forutsigbare rammevilkår for frivillige lag og organisasjoner

435 ✓ gjøre fylkeskommunale lokaler tilgjengelige for frivillige organisasjoner

436 ✓ ta initiativ til samarbeid mellom det private, fylkeskommunen og frivilligheten

437

438 Kultur og idrett

439 Kultur og idrett skal være viktige element i utviklingen av et attraktivt Møre og Romsdal med høy
440 livskvalitet for innbyggerne. Et godt kultur- og idrettstilbud gir den enkelte en tilhørighet og en identitet.
441 Venstre vil at kultur og idrett skal være til for å utfordre mennesker og gi de en mestringsfølelse. Alle i
442 Møre og Romsdal skal ha tilgang til et mangfold av kulturopplevelser av høy kvalitet, og vi mener at
443 kultur og idrett er det beste tiltaket for å sikre våre innbyggere en god mental helse og forebygge
444 utenforskap. Venstre vil bidra til et aktivt kultur- og idrettsliv for å skape et inkluderende, meningsfylt og
445 trygt samfunn.

446 Venstre vil:

447 ✓ styrke mangfoldet i idretts- og friluftaktiviteter ved å støtte allsidige tiltak i nærmiljøet og uorganisert idrett

448 ✓ støtte bredden i idrettsarbeidet i kretser og klubber, samt turistforeningene og andre frilftsorganisasjoner

MØRE OG ROMSDAL
venstre

- 449 ✓ legge til rette for interkommunale anlegg
- 450 ✓ bidra til at det gjennomføres internasjonale idrettsarrangementer i Møre og Romsdal.
- 451 ✓ videreføre talentutvikling innenfor et bredt spekter av idretter gjennom det arbeidet som drives på
- 452 toppidrettslinjene i de videregående skolene
- 453 ✓ at det skal være et prinsipp at beslutninger om idrett skal bestemmes så lokalt som mulig
- 454 ✓ innføre/styrke tilskuddsordning for at lokale organisasjoner og idrettslag skal vedlikeholde turstier
- 455 ✓ videreføre «Den kulturelle skolesekken»
- 456 ✓ legge om stipendordningen for å sørge for at tillitsmidlene sikrer langvarige kulturprosjekter
- 457 ✓ videreføre stipendordningen for å ivareta kulturprosjekter med kort varighet (OBS! i konflikt med punktet over)
- 458 ✓ utvikle Møre og Romsdal til en attraktiv region for produksjon av langfilm
- 459 ✓ støtte historiske spel
- 460 ✓ realisere opera, og kulturhuset i Kristiansund
- 461 ✓ styrke samarbeidet med kommunene i kulturminnesaker
- 462 ✓ styrke potten til nasjonale kulturminner
- 463 ✓ utvide tilskudd til å sikre et representativt utvalg av verneverdige bygg og kulturmiljøer
- 464 ✓ videreutvikle bibliotekene som arenaer for læring, debatt, opplevelse, og fantasi.
- 465 ✓ jobbe for å digitalisere bøker skrevet av forfattere fra Møre og Romsdal
- 466 ✓ styrke museenes forsknings- og formidlingskompetanse
- 467 ✓ utvide og opplyse om ordningen med kulturelt klippekort for lavinntektsfamilier
- 468 ✓ sørge for at informasjon om kulturarrangementer blir lettere tilgjengelig for folk flest
- 469 ✓ styrke kulturtilbudet av og for ungdom, som for eksempel Ungdommens Kulturmønstring
- 470 ✓ videreføre den kulturelle spaserstokken
- 471

MØRE OG RØMSDAL
venstre

472 **05/19 – DEN GRØNNE REGIONEN**

476

477 **Bærekraftsmål nr 14- Liv under vann**

478 "Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig
479 utvikling"

480

481 Det er verdenshavene – deres temperatur, kjemi, strømminger og liv – som driver de globale
482 systemene som gjør det mulig for mennesker å leve på jorda. Regn, drikkevann, været,
483 klimaet, mye av maten vår og til og med lufta vi puster inn er til syvende og sist regulert av
484 havet.

485 Marine næringer er viktige for å dekke økende etterspørsel etter mat, energi og medisin i
486 framtiden. Slik byr havet også på muligheter for nye arbeidsplasser og økonomisk vekst.

487

488 **Reint hav og rene vassdrag**

489 Venstre erkjenner at klimaendringene krever umiddelbar handling, og mener klima og miljø må stå
490 høyt på agendaen for å sikre framtidige generasjoners frihet. Møre og Romsdal sitter på uvurderlig
491 kompetanse og kan bli ledende i omstillingen fra et fossilt til et fornybart samfunn. Det skal være
492 enklest og billigst å velge miljøvennlig.

493 Vår rene og produktive kyst har en stor naturrikdom, og har gitt Norge et fantastisk grunnlag for fiskeri
494 og sjømatproduksjon. Hvis vi forvalter kystlinjen, fjordene og de marine ressursene våre på riktig
495 måte, vil dette kunne foregå i all overskuelig framtid.

496 Skipstrafikken og petroleumsvirksomheten øker risikoen for uhell og skadelige miljøkonsekvenser.
497 Mikroplastutslipp fra maling av skip har en større miljøfaktor enn tidligere antatt. Mikroplastutslipp fra
498 industrimaling er nest etter dekk på verstinglista til Miljødepartementet.

499 Deponering av utslipp fra gruveindustrien i fjordbunnen er en trussel mot fjordmiljø, gyteområder og
500 sjømattrygghet, som dermed truer selve grunnlaget for norsk sjømatnæring. Derfor vil Møre og
501 Romsdal Venstre ha en sterk oljevernberedskap og totalforbud mot nye sjødeponier.

502 Venstre vil:

- 503 ~~• få på plass en ordning som passer på at maritim industri holder seg innenfor lovlige former for~~
- 504 ~~mikroplastforurensing~~
- 505 • øke bevilninger til å overvåke og finne ut mer om mikroplastforekomster som går direkte ut i havet
- 506 ~~• ansvarliggjøre de som aktivt driver med forurensing i havet~~
- 507 • støtte og stimulere til å ta i bruk ny teknologi for opprydding og rensing av plast i havet
- 508 ~~• rydde opp i massene på sjøbunnen i havne- og fjordområder som er sterkt forurenset av miljøgifter fra~~
- 509 ~~blant annet industri og avrenning fra land~~
- 510 • opprette en ordning for innmelding av tapte fiskeredskaper, både for fritidsfiskere og kommersielle
- 511 aktører, samt innføre en tydelig merking av fiskeutstyr
- 512 • ~~totalforby sjødeponi av gruveavgang, og avslutte eksisterende deponier~~ alternativ til dette punktet er
- 513 deponering i fjell - vi bør ha alternativ på kva vi kan gå inn
- 514 • sikre at brønnplugging blir gjennomført når oljeselskapene forlater sine felt på norsk sokkel
- 515 • forby utskifting av ballastvann i sårbare områder og kreve rensing
- 516 ~~• forby kasting av avfall over bord, få et krav om at alt skal i land~~
- 517 • styrke oljevernberedskapen, havariberedskapen, slepebåtkapasiteten og overvåkingen av kystmiljøet
- 518 • nei til oljeleting og oljeboring i Mørefeltet og andre sårbareområder utanfor kysten vår
- 519 • jobbe for å innføre en merkeordning og panteordning på utstyr i hav- og fiskerinæringen
- 520 • videreutvikle og forvalte en marin renovasjonstjeneste/skjærgårdtjeneste for Møre og Romsdal
- 521 • styrke forskningen på fjordsystemene som unike marine økosystem
- 522 • legge til rette infrastruktur i hamnene for å gjere det mogleg med grøn cruisenæring i fjordane
- 523 • styrke forskningen på fjordsystemet og bærekraftig turisme
- 524 • ha en sterkere veiledning til kyst- og fjordkommunene om lokal forvaltning av marine ressurser, bl.a. bruk
- 525 av lokale vernesoner for gytefelt og kysttorsk
- 526 ~~• jobbe for en justering i vannrammedirektivet/vannrammeplanen slik at marin fisk blir et kvalitetskriterium~~
- 527 ~~for tilstandsvurdering av miljøforholdene i fjordsystemene~~
- 528 • sikre utvikling av en bærekraftig havbruksnæring som tar vare på miljøet i havet, uten at havet får tilført
- 529 for mye næringssalter, organisk materiale og legemidler som skader flora og fauna

531 Gjenvinning og gjenbruk av avfall

532 All utvikling tilsier at mennesker vil ha et større forbruk i framtida og at avfallsmengden kommer til å bli
533 større.

534 Avfallsindustrien kommer også til å ha et større fokus framover på vårt avfall og vi som forbrukere må
535 starte med å sortere i flere kategorier for at miljø- og ressursbelastningen skal bli minst mulig.

536 Forbruket av handel er dessverre preget av produkter med kort levetid. Mye av dette er produkter av
537 plast og vi både vasker, kaster og kvitter oss med makroplast, mikroplast og plastfibre rett ut i havet
538 hver dag. Vi vil at avfall skal gjenbrukes i størst mulig utstrekning, resirkuleres og til slutt gjenvinnes.

539 Venstre vil:

- 540 • arbeide for å få bort plastbruk i kosmetikk
- 541 • innføre plastavgift Vi må arbeide for å hindre at plast kjem på avvegar
- 542 • oppfordre til nye panteordninger av plast som er vanlig å finne i naturen
- 543 • ansvarliggjøre fiskeindustrien for avkapp ut i naturen

MØRE OG RØMSDAL

venstre

- 544 • få på plass havneplaner med et fokus på avfallshandtering og gratis deponering fra skip
- 545 • få på plass og jobbe for at «fishing for litter» blir etablert ved alle store havneanlegg (for smalt?)
- 546 • **fase ut mikrogranulat fra kunstgressbaner/ få på plass løsninger som vil samle opp mikrogranulatene** har fylkeskommunen noko verktøy her, anna enn tildeling av tippemidlar?
- 547
- 548 • gå i dialog og få på plass ordninger der **bønder og fiskere** næringslivet får opplæring om hvordan de skal
- 549 håndtere plastavfall fra sin egen produksjon.
- 550 • legge til rette for at ulike miljø får bidra med sin marine kompetanse for å hente opp marin forsøpling fra
- 551 havbunnen.
- 552

553 Klima, miljø og naturvern

554 **Menneskeskapte klimaendringer og tap av natur og arts mangfold er vår tids største utfordringer og**
555 **krever en radikal omstilling av samfunnet og justering av vår adferd. Å kutte klimagassutslipp, bevare**
556 **naturen og forvalte jordens ressurser på en bærekraftig måte er nødvendig for å sikre jorda for**
557 **generasjonene som kommer etter oss, men innebærer også nye muligheter for god livskvalitet og**
558 **verdiskaping.**

559 Alle i Møre og Romsdal har rett til ren luft, rent vann og tilgang på gode og sammenhengende
560 naturområder. Det må derfor legges godt til rette for å kunne leve miljøvennlig i regionen. Naturen må
561 være tilgjengelig for alle. Bevaring av større naturområder med liten grad av tekniske inngrep er ei
562 forutsetning for innbyggernes naturopplevelser og for biologisk mangfold.

563

564 Venstre vil:

- 565 ✓ bruke planverket for å sikre biologisk mangfold, kulturlandskap, lokal byggeskikk og verdifulle kulturminner
- 566 ✓ ha en nullvisjon for nedbygging av dyrket og dyrkbar matjord
- 567 ✓ tilrettelegge for gyting i elver og vassdrag for å sikre bærekraftige stammer av sjørørret og laks
- 568 ✓ utforme en verneplan for myrer og våtmark i Møre og Romsdal
- 569 ✓ utforme en regional plan for vern av arter som står i fare for å bli rødlistet
- 570 ✓ oppgradere og optimalisere eksisterende utbygde vassdrag framfor å ha nye store vannkraftutbygginger
- 571 ✓ ha planer for opprydning av miljøgifter i havneområdene i hele fylket
- 572 ✓ begrense byggingen av skogsveier for å bevare urørt natur
- 573 ✓ auke satsinga på utbygging og utvikling av fornybar energi
- 574 ✓ prioritere biodrivstoff frå avfall og anna, framfor biodrivstoff laga av mat
- 575 ✓ revidere fylkesdelplan for vindkraft